

Weidevogels binnen het provinciale meetnet in Gelderland in 2015



Vincent de Boer &
Roy Slaterus

Sovon-rapport 2015/64



Weidevogels binnen het provinciale meetnet in Gelderland in 2015

Vincent de Boer & Roy Slaterus



Dit rapport is samengesteld in opdracht van de
Provincie Gelderland



Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2016

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de Provincie Gelderland

Wijze van citeren: de Boer V. & Slaterus R. 2015. Weidevogels binnen het provinciale meetnet in Gelderland in 2015. Sovon-rapport 2015/64. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Illustratie omslag: Vincent de Boer

Opmaak: John van Betteray

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
e-mail: info@sovon.nl
website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

Dankwoord	2
1. Inleiding	3
2. Werkwijze	5
2.1. Doelstelling	5
2.2. Werkwijze	5
2.3. Interpretatie en verwerking van gegevens	5
2.4. Weer	6
3. Resultaten 2015	7
3.1. Resultaten Gelderland 2015	7
3.2. Resultaten per fysisch geografische regio in 2015	7
3.3. Soortbesprekingen 2015	8
4. Trends 1997-2015	13
4.1. Provinciale indexen per soort	13
4.2. Trends per soort per fysisch geografische regio	15
Literatuur	20
Bijlagen	21
Bijlage 1. Onderzochte soorten	21
Bijlage 2. Soortkaarten weidevogels en Gele kwikstaart in 2015 per fysisch geografische regio	22
Bijlage 3. Telgebiednummers en -namen onderzocht in 2015.	93

Dankwoord

Bij de totstandkoming van dit rapport en de uitvoering van het veldwerk dat daaraan vooraf ging, waren verschillende personen betrokken. Namens Provincie Gelderland leverde Robbert Wolf een belangrijke bijdrage aan de projectorganisatie. Tevens voorzag hij een conceptversie van dit rapport van commentaar. Het veldwerk werd uitgevoerd door Sovon-medewerkers Vincent de Boer, Frank Majoor,

Roy Slaterus, Willem van Manen, Jan Schoppers en Symen Deuzeman. De begeleiding vanuit Sovon was in handen van Roy Slaterus. Lara Marx en Dirk Zoetebier (Sovon) hielpen bij het maken van het kaartmateriaal, het digitaliseren van de gegevens en de analyse. Zij worden allen hartelijk bedankt voor hun bijdragen.

1. Inleiding

Sinds 1995 worden jaarlijks broedvogelinventarisaties verricht in Gelderland binnen het provinciale meetnet – thans onderdeel van het Landelijk Meetnet Weidevogels binnen het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) – gericht op monitoring van weidevogels. Doel van het meetnet is voor de verschillende fysisch geografische regio's binnen Gelderland inzicht te verschaffen in ontwikkelingen in aantal en verspreiding van kenmerkende broedvogelsoorten van cultuurland. Het gaat hierbij om de regio's met laagveen en klei-op-veen (Randmeerkust en deels Gelderse Vallei), rivierklei binnendijks (komen en polders in stroomgebied van Maas en Rijnakken), het winterbed van Maas en Rijnakken (uiterwaarden van Maas, Waal, Rijn en IJssel) en de zandgronden in Gelderse Vallei en Achterhoek. Hiertoe is een selectie van telgebieden begrensd – landschappelijke eenheden van 120-150 ha – die jaarlijks of met een interval van één of meerdere jaren werden onderzocht. Sovon is sinds 1999 betrokken bij de invulling van het meetnet en bij de uitvoering van het veldwerk.

Het uitgangspunt van de provincie is dat de gegevens van de telgebieden naast hun primair signalerende functie ook kunnen worden aangewend ten behoeve van:

- effectmonitoring (ook in NEM-kader)
- effectmonitoring en sturing in het kader van Collectief Weidevogelbeheer

In 2011 en 2012 is opnieuw gekeken naar de selectie van telgebieden en is nagegaan welke in aanmerking komen voor een frequente (jaarlijkse) inventarisatie, welke voor een minder frequente en welke in het verleden slechts incidenteel zijn onderzocht en voortaan buiten beschouwing kunnen worden gelaten. Het belang van de telgebieden voor weidevogels speelt hierbij een rol; van de belangrijkste weidevogelgebieden is een frequente, liefst jaarlijkse inventarisatie ge-

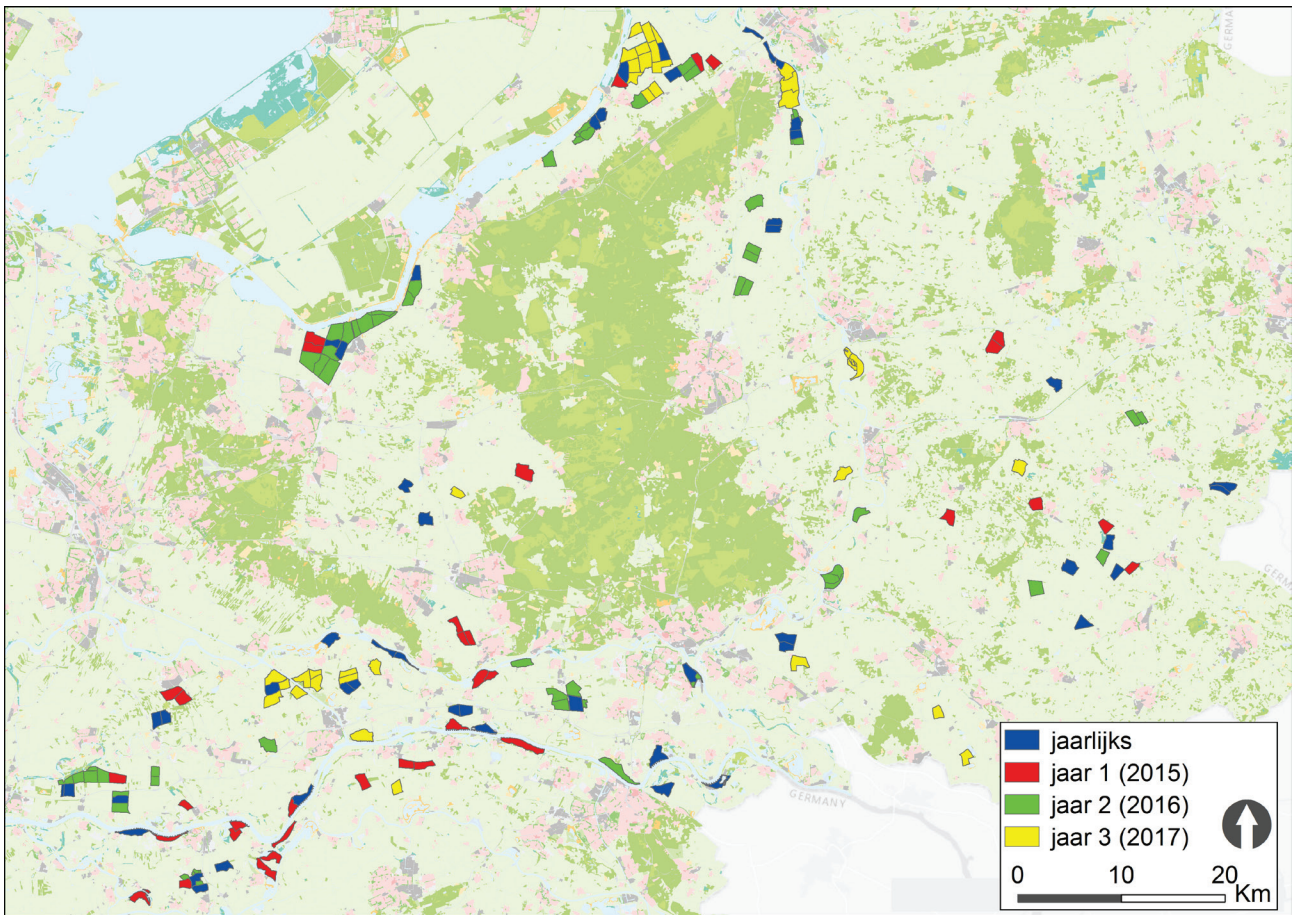
wenst. Bij de bepaling van de selectie is voorts gelet op de ruimtelijke verdeling, met voldoende dekking over de verschillende regio's. Op basis hiervan worden vanaf 2013 49 telgebieden jaarlijks geïnventariseerd en 105 telgebieden driejaarlijks. Dat levert een steekproef op van in totaal 84 telgebieden per jaar (in totaal ca 10.000 ha).

In het voorjaar van 2015 is volgens de hierboven beschreven opzet veldwerk verricht in 84 telgebieden. De namen, nummers en fysisch-geografische regio's van deze telgebieden zijn opgenomen in bijlage 3. In dit rapport worden de resultaten van dit veldwerk vastgelegd en worden de belangrijkste bevindingen beschreven. Daarbij is gebruik gemaakt van de uitgebreide dataset die in de loop der jaren is opgebouwd. Figuur 1 geeft de ligging van de telgebieden die in 2015 zijn geïnventariseerd weer, evenals de overige telgebieden binnen de telcyclus. In hoofdstuk 2 worden de werkwijze in het veld, de interpretatie van de gegevens en de weersomstandigheden gedurende het voorjaar van 2015 beschreven. De resultaten van de inventarisatie worden besproken in hoofdstuk 3, zowel per fysisch geografische regio als per vogelsoort. In hoofdstuk 4 worden aan de hand van resultaten vanaf 1997 de provinciale trends per soortgroep en de trends per soort in de vier verschillende fysisch-geografische regio's op een rij gezet.

Een lijst van onderzochte vogelsoorten (weidevogellijst) is weergegeven in bijlage 1. In bijlage 2 zijn de soortkaarten van de in 2015 uitgevoerde kartering weergegeven per fysisch geografische regio

Tabel 1. Aantal weidevogelstelgebieden in Gelderland per fysisch-geografische regio.

Regio	Jaarlijks	2013	2014	2015	Totaal
Laagveen Noord (Randmeerkust)	8	13	12	5	38
Rivieren binnendijks	20	13	13	14	60
Rivieren buitendijks	12	5	6	9	32
Hoge zandgronden (Gelderse Vallei & Achterhoek)	9	4	4	7	24
Totaal	49	35	35	35	154



Figuur 1. Ligging van telgebieden binnen de driejaarlijkse cyclus van het meetnet. Blauw: jaarlijks, rood: jaar 1 (2015), groen: jaar 2 (2016) en geel: jaar 3 (2017).

2. Werkwijze

2.1. Doelstelling

Het doel van de inventarisatie is het verzamelen van informatie over de verspreiding, aantallen, soorten-samenstelling en ontwikkeling van de weidevogelpopulatie in Gelderland aan de hand van steekproefgebieden.

2.2. Werkwijze

Tijdens de broedvogelinventarisatie is de uitgebreide territoriumkartering toegepast, conform de normen die zijn vastgelegd in de handleiding van het Broedvogel Monitoring Project Weidevogels (BMP-W) (van Dijk & Boele 2011). Net als in eerdere jaren werden aan elk telgebied vier bezoeken gebracht, in vier ronden verspreid over het broedseizoen. In totaal zijn in 2015 84 telgebieden onderzocht. In alle gebieden werden de 45 soorten van de weidevogellijst onderzocht (zie bijlage 1), maar in enkele gebieden werden extra soorten ‘meegenomen’:

- In totaal 72 telgebieden werden uitsluitend onderzocht op de 45 soorten van de weidevogellijst (zie bijlage 1).
- In negen buitendijkse proefvlakken in het rivierengebied werd, in navolging op eerdere jaren, een uitgebreidere lijst van broedvogels geteld. Alleen 14 landelijk talrijke broedvogels ontbreken op deze lijst. Het betreft Wilde Eend, Meerkoet, Houtduif, Winterkoning, Heggenmus, Roodborst, Merel, Zanglijster, Pimpelmees, Koolmees, Spreeuw, Huismus, Ringmus en Vink. Deze uitgebreide lijst geeft informatie over de ontwikkeling van de broedvogelbevolking en daaraan gekoppeld de vegetatie in uiterwaarden die anno 2015 (gedeeltelijk) als natuurgebieden beheerd worden. Ook geeft het informatie over het voorkomen van Natura 2000-soorten binnen het daarvoor aangewezen gebied; Rijntakken (voorheen de drie gebieden Uiterwaarden Waal, Uiterwaarden Nederrijn en Uiterwaarden IJssel).
- In drie proefvlakken (9625 Circul W, 9635 Ambtswaard Bommel en 9732 Erlecomse Waard) werd, aansluitend op het jaarlijks uitgevoerde broedvogelonderzoek in de gehele Gelderse Poort, de ‘Gelderse Poortlijst’ aangehouden. Dit is een uitgebreide lijst met karakteristieke soorten voor dit gebied, waaronder alle binnen het Natura 2000-gebied aangewezen doelsoorten (Majoer *et al.* 2008).

Tabel 2. Tijdsbesteding aan veldwerk voor Weidevogelmeetnet Gelderland in 2015 (exclusief reistijd).

Periode	Uur veldwerk
10-30 maart	45 uur en 20 minuten
1-15 april	76 uur en 20 minuten
16-30 april	89 uur en 10 minuten
1-15 mei	85 uur en 25 minuten
16-31 mei	65 uur en 5 minuten
1-15 juni	53 uur en 55 minuten
16-25 juni	50 uur en 35 minuten
Totaal	466 uur en 10 minuten

De extra inspanningen die geleverd werden om deze extra soorten mee te nemen bleven beperkt. Het veldwerk is uitgevoerd in de periode tussen 10 maart en 25 juni 2015 en bestond uit vier bezoeken gedurende de dag, waarbij werd gezorgd dat er minstens één bezoek in de vroege ochtend werd gebracht.

Tijdens elke bezoekenronde is rekening gehouden met welke soorten in die periode hun seizoenspiek hebben. Tijdens de eerste ronde lag bijvoorbeeld de nadruk op vroege weidevogels zoals Kievit en Grutto. In totaal werden in de 84 telgebieden 27.970 minuten (466 uur en 10 minuten) besteed aan het veldwerk (exclusief reistijd). Uitgaande van 10.240,3 ha komt dit neer op gemiddeld drie minuten per hectare (zie tabel 2); dit is zeer vergelijkbaar de onderzoeksintensiteit in eerdere jaren.

2.3. Interpretatie en verwerking van gegevens

De veldwaarnemingen zijn genoteerd op kaarten (schaal 1:10.000) of tablet (veldcomputer). Na afloop van de tellingen zijn de gegevens ingevoerd in de online invoermodule van Sovon, waarmee de waarnemingen automatisch geclusterd worden tot territoria, conform de BMP-richtlijnen. Van elke soort is hierdoor direct een territoriumkaart beschikbaar. Een groot voordeel van de online invoermodule is dat bewerkingen transparant en reproduceerbaar zijn. De werkwijze was verder zo veel mogelijk gelijk aan die in eerdere jaren ten behoeve van de vergelijkbaarheid. Bij zwanen, ganzen, roofvogels en kraaiachtigen is zoveel mogelijk uitgegaan van gevonden nesten of paren met kleine jongen.

De aantallen per telgebied zijn opgenomen in het

Netwerk Ecologische Monitoring, onderdeel BMP-project. Hierdoor zijn de gegevens ook toegankelijk via de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFP). De territoriumstippen zijn zowel bij Sovon als bij de Provincie Gelderland gearhiveerd. Per stip zijn jaar, coördinaten, proefvlaknaam, soort en aantal vastgelegd.

2.4. Weer

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale acti-

viteit neemt ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2015 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 3 zijn enkele variabelen samengevat.

Het broedseizoen van 2015 volgde op een buitengewoon zachte winter. Maart was relatief koud, de tweede helft was onstuimig met veel wind en regen. Ook april en mei verliepen vrij koel met weinig neerslag. Juni was tamelijk droog bij normale temperaturen. In de loop van het seizoen liepen de neerslagtekorten op en was er in toenemende mate sprake van uitgedroogde plassen en lage rivierwaterstanden (bron: KNMI).

Tabel 3. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, aantal zonuren en neerslaghoeveelheid) in de periode maart-juli 2015, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor (langjarig gemiddelde 1981-2010).

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2015	Ref	2015	Ref	2015	Ref
Maart	6,2	6,2	158	125	59	68
April	9,0	9,2	242	178	22	44
Mei	12,4	13,1	222	213	51	61
Juni	15,6	15,6	241	201	33	68
Juli	18,4	17,9	225	212	92	78

3. Resultaten 2015

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de inventarisatie gepresenteerd. Paragraaf 3.1 geeft de resultaten van 2015 voor de volledige selectie aan telgebieden. In paragraaf 3.2 wordt per fysisch geografische regio binnen de provincie Gelderland een overzicht gegeven van de vastgestelde soorten en aantallen. In paragraaf 3.3 wordt vervolgens voor elke soort uit bijlage 1 een korte toelichting gegeven van de belangrijkste bevindingen.

3.1. Resultaten Gelderland 2015

In de 84 onderzochte telgebieden werden in het voorjaar van 2015 in totaal 6.015 territoria van 83 soorten vastgesteld. Hiervan betroffen 3.673 territoria soorten die op de 'weidevogellijst' staan (bijlage 1); in totaal waren dit 36 soorten. Daarnaast werden nog eens 2.342 territoria van 47 andere soorten gekarteerd (zie ook paragraaf 2.2). Deze soorten en aantallen worden in deze rapportage, op de Natura 2000-soorten na, buiten beschouwing gelaten, maar zijn wel opgenomen in het BMP-project van Sovon en de archieven van de Provincie Gelderland.

De tien talrijkste onderzochte soorten van de weidevogellijst waren achtereenvolgens Kievit (1.043 territoria), Oeverzwaluw (535), Grutto (431), Graspieper (324), Krakeend (241), Tureluur (241), Zwarte Kraai (171), Kuifeend (145), Gele Kwikstaart (134) en Scholekster (125). In tabel 4 wordt voor 11 primaire weidevogels het aantal territoria en de dichtheid per 100 ha weergegeven.

Ter vergelijking worden in tabel 5 de aantallen in de 48 telgebieden gegeven die jaarlijks werden onderzocht sinds 2012. Grutto nam ten opzichte van 2014

Tabel 4. Aantallen en dichtheden van 11 primaire weidevogels in het Gelderse weidevogelmeetnet in 2015.

Soort	n 2015	Dichtheid (n/100ha)
Graspieper	324	3,16
Grutto	431	4,21
Kievit	1.043	10,19
Kuifeend	145	1,42
Scholekster	125	1,22
Slobeend	32	0,31
Tureluur	241	2,35
Veldleeuwerik	77	0,75
Watersnip	2	0,02
Wulp	49	0,48
Zomertaling	5	0,05

toe, waarmee 2014 in de jaarlijkse telgebieden mogelijk een 'dipjaar' was. Opmerkelijk was ook de toename van de Kievit, waarbij moet worden opgemerkt dat de omstandigheden voor de Kievit in de telgebieden Polder Arkemheen in 2015 uitstekend waren (pers. med. F. Majoor). De overige soorten zijn opmerkelijk stabiel in de jaarlijks getelde gebieden.

Tabel 5. Aantallen van 11 primaire weidevogels in 48 telgebieden onderzocht in 2012, 2013, 2014 en 2015.

Soort	2012	2013	2014	2015
Graspieper	182	161	201	203
Grutto	320	328	275	313
Kievit	577	578	559	643
Kuifeend	132	128	101	102
Scholekster	89	89	85	83
Slobeend	32	22	25	20
Tureluur	153	141	188	183
Veldleeuwerik	43	35	42	34
Watersnip	3	2	2	2
Wulp	32	15	34	36
Zomertaling	4	0	5	5

3.2. Resultaten per fysisch geografische regio in 2015

Tabel 6 geeft voor elke primaire weidevogel weer wat per fysisch geografische regio het aantal territoria (n 2015) en de dichtheid per 100 ha (n/100 ha) is. Het betreft de gegevens uit de 84 in 2015 onderzochte telgebieden. Uit de tabel blijkt dat de dichtheden niet in elke regio gelijk zijn. Soorten van vochtige weilanden ontbreken bijvoorbeeld vrijwel volledig op de zandgronden.

De regio Laagveen herbergt de hoogste dichtheden van de steltlopers Grutto, Kievit, Scholekster en Tureluur. Daarnaast zijn ook Slobeend en Veldleeuwerik goed vertegenwoordigd. De uiterwaarden zijn de belangrijkste regio voor de Graspieper; deze haalt hoge dichtheden in extensieve graslanden en op rivierduinen. Buitendijks bevinden zich ook de hoogste dichtheden van Kuifeend en deze gebieden zijn ook van belang voor Slobeend. De Wulp behaalt zijn hoogste dichtheid op de zandgronden. Voor soortkaarten van deze 11 primaire weidevogelsoorten per fysisch geografische regio wordt verwezen naar bijlage 2. De soortkaarten zijn vanwege de leesbaarheid per regio in deelkaarten onderverdeeld, met kleuren wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende fysisch geografische regio's.

Tabel 6. Aantallen en dichtheden per 100 ha van primaire weidevogels per fysisch geografische regio binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 2015.

Soort	Zandgronden		Rivieren binnendijs		Rivieren buitendijs		Laagveen	
	n 2015	n/100 ha	n 2015	n/100 ha	n 2015	n/100 ha	n 2015	n/100 ha
Graspieper	3	0,1	76	1,9	190	7,4	55	3,3
Grutto	26	1,3	104	2,6	38	1,5	263	15,9
Kievit	125	6,1	325	8,2	114	4,4	479	29,0
Kuifeend	4	0,2	68	1,7	58	2,3	15	0,9
Scholekster	20	1,0	39	1,0	32	1,2	34	2,1
Slobeend	0	0,0	5	0,1	15	0,6	12	0,7
Tureluur	1	0,0	59	1,5	55	2,1	126	7,6
Veldleeuwerik	9	0,4	17	0,4	25	1,0	26	1,6
Watersnip	0	0,0	0	0,0	2	0,1	0	0,0
Wulp	22	1,1	19	0,5	6	0,2	2	0,1
Zomertaling	0	0,0	1	0,0	3	0,1	1	0,1

3.3. Soortbesprekingen 2015

Hieronder wordt in alfabetische volgorde voor elke soort uit bijlage 1 een korte toelichting gegeven van de belangrijkste resultaten van de inventarisatie van 2015.

Bergeend

In 20 van de 84 telgebieden werden in totaal 34 territoria van de Bergeend vastgesteld. De grootste aantallen bevonden zich in de uiterwaarden verspreid over de provincie. Het hoogste aantal in één telgebied bedroeg vier in 9158 Hiensche Waard W.

Bontbekplevier

Deze kustgebonden soort is een uiterst schaarse broedvogel in Gelderland maar staat wel op de 'weidevogellijst'. Geschikte broedhabitat ontbreekt vrijwel geheel in de 84 onderzochte gebieden, hoewel sommige uiterwaarden bij lage waterstanden potentie lijken te hebben. Er werden dan ook geen territoria vastgesteld. Dit was ook het geval in de periode 1997-2014.

Boomvalk

In één van de 84 in 2015 onderzochte telgebieden (9684 Eldikse Veld O) werd een territorium van de Boomvalk vastgesteld in een populierenrij. In eerdere jaren werd er ook slechts een enkeling gevonden in de telgebieden binnen het Gelderse weidevogelmeetnet. De beste tijd om Boomvalken te karteren is juli-augustus. Deze zomervogel broedt pas laat en de trefkans is het grootst wanneer er jongen zijn.

Brandgans

In twee van de 84 telgebieden werd een territorium van de Brandgans vastgesteld. Het betrof territoriale paren in 9679 Varikse Plaat en 9723 Wolfswaard.

Deze ganzensoort heeft een beperkte verspreiding in Gelderland, een bekende 'kolonie' bevindt zich in het recreatiegebied Eiland van Maurik en op de net in Utrecht gelegen Stuw van Amerongen.

Bruine Kiekendief

Deze roofvogel is een schaarse broedvogel in de provincie Gelderland en zeker in de telgebieden van het Gelderse weidevogelmeetnet. De Bruine Kiekendief nestelt vooral in rietland; het broeden in akkerbouwgewassen zoals in Zeeland en Groningen is in Gelderland een (nog) onbekend fenomeen. In 2015 werden er geen territoria vastgesteld binnen de onderzochte telgebieden.

Buizerd

In 33 van de 84 telgebieden werden in totaal 37 territoria van de Buizerd vastgesteld. Hiermee is deze soort al jaren de meest algemene en wijd verspreide roofvogel in het meetnet. De soort komt in alle regio's in gelijke mate voor, met 0-2 territoria per telgebied. Het voorkomen is vooral afhankelijk van de aanwezigheid van geschikte broedplekken, zoals bosjes en populierenrijen. Regelmatig bevinden deze bosjes zich net buiten de grenzen van de telgebieden.

Ekster

In 44 van de 84 telgebieden werden in totaal 103 territoria van de Ekster vastgesteld. De soort komt wijd verspreid voor in alle regio's, met een voorkeur voor besloten uiterwaarden en rijk begroeide erven. Met zes territoria eindigde de besloten uiterwaard 9616 Alem Zuid als beste telgebied, gevolgd door 9108 Winssense Waarden, 9451 Deldener Broek, 9506 Blaak Westeneng en 9738 Gamerensche Waard met vijf territoria. In de meeste telgebieden ging het om 0-4 territoria, afhankelijk van de hoeveelheid erven en hagen met potentiële broedplekken.

Engelse Kwikstaart

Deze zangvogel is een schaarse broedvogel in Nederland, waarbij het voorkomen vrijwel geheel beperkt is tot bollenvelden in het westen van het land. Incidenteel worden territoriale vogels waargenomen in Gelderland, in 2015 was dat niet het geval.

Gele Kwikstaart

In 48 van de 84 telgebieden werden in totaal 134 territoria van de Gele Kwikstaart vastgesteld. Het voorkomen is veelal geconcentreerd in verruigde weilanden met Ridderzuring en akkers met graan of koolzaad. Het voorkomen is hierdoor beperkt tot één of enkele percelen per telgebied. De aantallen buitendijks en op de zandgronden nemen vanaf 1997 licht af, maar binnendijks neemt de Gele Kwikstaart licht toe. In bepaalde telgebieden binnendijks is in de loop van de telreeks de hoeveelheid ruige percelen met Ridderzuring toegenomen, met daaraan gekoppeld de Gele Kwikstaart. Hoge aantallen werden gevonden in 9801 Huissense Waard N (11), 9621 Stiftse Waard (9) en 9684 Eldikse Veld (9); deze telgebieden zijn jaarlijks goed voor dergelijke aantallen.

Graspieper

In 56 van de 84 telgebieden werden in totaal 324 territoria van de Graspieper vastgesteld, de meeste territoria bevonden zich in 9108 Winssense Waarden (41). Deze langgerekte uiterwaard bleek net als in 2012 maar weer eens uitermate geschikt voor zangvogels die houden van zandige oeverwallen en extensief begraasde graslanden. De Graspieper komt verspreid in alle regio's voor, met de nadruk op de buitendijks gelegen telgebieden. Extensief gebruikte uiterwaarden zijn daarbij favoriet, zoals de aantallen in telgebied 9108 Winssense Waarden illustreren. Elders komen plaatselijk opvallende concentraties voor, meestal in gebieden met een groot aandeel reservaat of percelen met een late maaidatum. Dit was in 2015, naast 9108, het geval in 9690 Mauriksche Waard (18), 9732 Erlecomse Waard (15), 9635 Ambtswaard Bommel (14) en 9621 Stiftse Waard, allen uiterwaarden met een grotendeels extensief beheer.

Grauwe Gans

In 37 van de 84 telgebieden werden in totaal 107 territoria van de Grauwe Gans vastgesteld. Het zwaartepunt lag zoals gewoonlijk in de buitendijkse gebieden in het rivierengebied, met kleine aantallen verspreid over het binnendijkse gebied en plaatselijk op de zandgronden. Van een grote toename is inmiddels geen sprake meer, in de meeste buitendijkse telgebieden wordt alleen nog op eilanden gebreed in plaats van verspreid in ruigtes. Een sterke aanwijzing dat een grondpredator als de Vos in deze gebieden de aantallen nesten laag houdt.

Grauwe Gors

Deze zangvogel is als broedvogel inmiddels vrijwel uitgestorven in Nederland. Het Gelderse rivierengebied was tot in de jaren tachtig een kerngebied voor de soort. Verheugend was een zingende vogel in een extensief begraasd terrein van Staatsbosbeheer aan de oostzijde van 9108 Winssense Waarden. Helaas bleef deze vogel maar een kleine week aanwezig en kon er niet van een territorium gesproken worden. Opvallend genoeg werd er in 2012 in 9108 Winssense Waarden ook een kortstondig zingende Grauwe Gors waargenomen. Deze uiterwaard herbergde in de jaren zeventig circa 20 territoria en wordt kennelijk nog steeds door de soort aantrekkelijk gevonden.

Grote Canadese Gans

In 14 van de 84 telgebieden werden in totaal 18 territoria van de Grote Canadese Gans vastgesteld. Deze van oorsprong Noord-Amerikaanse soort komt in kleine aantallen verspreid in alle regio's voor, maar is nergens talrijk. Het hoogste aantal bedroeg drie in 9818 Doornwaard Bern.

Grutto

In 47 van de 84 telgebieden werden in totaal 431 territoria van de Grutto vastgesteld. De nadruk in de verspreiding ligt net als in eerdere jaren op de Randmeerkust en het binnendijkse rivierengebied. Veruit het beste van de onderzochte telgebieden was traditioneel 5791 Nekkeveld oost, met 72 territoria. Rond dit telgebied werden in respectievelijk 5771 Arkemheen Nekkeveld, 5772 Bontepoort-Bunschoterweg en 9303 Doornsteeg-Holk 54, 52 en 37 territoria geteld. Deze vier telgebieden waren daarmee goed voor bijna 50% van het aantal in 2015. In de 80 andere telgebieden werden 0-19 territoria geteld, met grotere aantallen in 9683 Ommerense Veld O (19), 9609 Koemkolkweg N Oldebroek (14), Dwarsweg Beltrum (14) en 9721 Rijswijkse Veld (13).

Havik

In één van de 84 in 2015 onderzochte telgebieden werd een territorium van de Havik vastgesteld. Een succesvol broedgeval vond plaats in een populierenbos in 9679 Varikse Plaat. In dit bos werd ook in 2012 succesvol gebreed.

Kemphaan

Deze steltloper is als broedvogel inmiddels zeer schaars geworden in Nederland (zie bijvoorbeeld <https://www.sovon.nl/nl/soort/5170>). In Gelderland is de soort als broedvogel al sinds de jaren zeventig uiterst zeldzaam. In 2015 werden dan ook geen territoria vastgesteld, hoewel de waarneming in juni van een foeragerend vrouwtje in de waterberging in 9683 Ommerense Veld Oost intrigerend was.

Kievit

In 75 van de 84 telgebieden werden in totaal 1.043 territoria van de Kievit vastgesteld. Hiermee is de Kievit net als alle eerdere jaren de wijdst verspreide en talrijkste van de onderzochte soorten. Hoge aantallen bevonden zich in 5771 Arkemheen Nekkeveld (106), 5772 Bontepoort-Bunschoterweg (97) en 5791 Nekkeveld oost (63), deze drie telgebieden waren goed voor 25% van het totale aantal. De omstandigheden in deze drie telgebieden waren in het voorjaar van 2015 uitermate geschikt voor weidevogels. Elders werden tussen de nul en 57 territoria vastgesteld. In negen telgebieden ontbrak de Kievit als broedvogel, dit waren 9183 Hiensche Waard W, 9245 Breemwaard, 9268 Heerenwaarden-St. Andries, 9616 Alem Zuid, 9621 Stiftse Waard, 9657 Hurwenense Waard NO, 9732 Erlecomse Waard, 9738 Gamerensche Waard en 9748 Slagsteeg. Op het laatste telgebied na liggen deze allemaal in de uiterwaarden. Alleen in 9616 Alem Zuid en 9657 Hurwenense Waard NO lagen maïsakkers, het favoriete broedbiotoop van de Kievit in telgebieden van het Gelderse Meetnet. De overige gebieden hebben grote oppervlakten ruige graslanden en lijken ongeschikt als broedgebied.

Kleine Plevier

In 2015 werden 13 territoria vastgesteld in zeven telgebieden. Deze uitgesproken pioniervogel is in het Gelderse meetnet vooral een soort van uiterwaarden. Een concentratie van vijf territoria bevond zich in 9732 Erlecomse Waard, waar de lage rivierwaterstand voor geschikte omstandigheden zorgde.

Kluut

Deze pioniervogel is in het Gelderse meetnet vooral te vinden in vergraven situaties in uiterwaarden. Het voorkomen is onregelmatig en afhankelijk van graafwerkzaamheden. In 2015 werden drie territoria (nesten met eieren) vastgesteld in telgebied 9607 Aesoltsweerde langs een recent gegraven nevengeul.

Knobbelzwaan

In 25 van de 84 telgebieden werden in totaal 45 territoria van de Knobbelzwaan vastgesteld. Het ging hierbij meestal om nul tot drie territoria per telgebied. In 5771 Arkemheen Nekkeveld (6) en 5772 Bontepoort-Bunschoterweg (4) werden de grootste aantallen geteld.

Krakeend

In 49 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 241 territoria van de Krakeend vastgesteld. Hiermee is de soort de meest verspreide en talrijkste onderzochte eendensoort. De soort neemt vanaf 1997 sterk in aantal toe, parallel aan de landelijke trend. De zandgronden blijven vooralsnog verstoken van

broedende Krakeenden. Het hoogste aantal in één telgebied bedroeg 22 in 5791 Nekkeveld-oost.

Kuifeend

In 43 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 145 territoria van de Kuifeend vastgesteld. De soort komt verspreid voor in de regio's, met een zwaartepunt in het binnendijkse en buitendijkse rivierengebied. Open water en brede sloten zijn bepalend voor het voorkomen van de Kuifeend. De aantallen per telgebied liggen tussen de nul en 12. De hoogste aantallen in één telgebied betrof 12 in 9311 Ingensche Waard Oost en 11 in 9635 Ambtswaard Bemmell.

Kwartel

Deze zomervogel kenmerkt zich door jaarlijks sterk wisselende aantallen. In 2015 werden binnen het meetnet in totaal zeven territoria opgetekend, telkens één per telgebied. Landelijk was 2015 een relatief goed Kwarteljaar te noemen.

Kwartelkoning

In één van de 84 telgebieden werd één territorium van de Kwartelkoning vastgesteld. Landelijk was 2015 een relatief matig jaar voor de soort met 140-160 territoria (Landelijk soortonderzoek Kwartelkoning, Sovon/Vogelbescherming). Het voorkomen binnen het Gelderse meetnet beperkte zich ditmaal tot de uiterwaarden langs IJssel. In 9639 Hoenwaard Strang werd een territorium gevonden in ruig grasland. Dit is een locatie waar zich ook in eerdere jaren vrij regelmatig een territorium bevond. De graslanden in dit territorium werden in het kader van het Kwartelkoningbeschermingsplan beschermd door de maaidatum uit te stellen tot na 15 augustus.

Nijlgans

In 39 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 73 territoria van de Nijlgans vastgesteld. Deze van oorsprong Afrikaanse soort komt in kleine aantallen (0-4 paar per telgebied) wijd verspreid in alle regio's voor. De trend in de telgebieden van het Gelderse Meetnet vanaf 1997 is positief en loopt parallel aan de landelijke trend.

Oeverwaluw

De Oeverwaluw komt vanwege zijn aanwijzing als broedvogel voor Natura 2000-gebied Rijntakken voor op de lijst van te onderzoeken soorten. Het voorkomen is beperkt tot gronddepots en afgeslagen rivieroeveren in de uiterwaarden. In zes telgebieden werden kolonies vastgesteld; in totaal 535 nesten. De grootste kolonie bevond zich in telgebied 9635 Ambtswaard Bemmell Tollewaard en telde 179 nesten.

Paapje

Deze zangvogel is anno 2015 een schaarse broedvogel in Nederland, waarbij het voorkomen inmiddels vrijwel geheel beperkt is tot de provincie Drenthe. In 2015 ontbrak deze soort als broedvogel binnen het Gelderse weidevogelmeetnet; het voorkomen in de onderzochte telgebieden is inmiddels incidenteel te noemen.

Patrijs

In 13 van de 84 telgebieden werden in totaal 20 territoria van de Patrijs vastgesteld. Het gaat om nul tot drie territoria per telgebied. Zowel in 9650 Lage Veldslagen N als in 9108 Winssense Waarden werden drie territoria vastgesteld.

Roek

In 2015 bevond zich één Roekenkolonie in 9706 Larense Broek N (141 nesten). De aanwezigheid van kolonies is afhankelijk van de aanwezigheid van erven met hoge bomen en populierenbosjes, deze zijn schaars in de onderzochte telgebieden.

Roodborsttapuit

In 32 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 118 territoria van de Roodborsttapuit vastgesteld. Het zwaartepunt bevond zich in het buitendijkse gebied, met liefst 27 territoria in 9108 Winssense Waarden. Daarnaast waren tien territoria aanwezig in 9625 Circul West en negen in 9621 Stiftse Waard.

Scholekster

In 65 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 125 territoria van de Scholekster vastgesteld. De soort is wijd verspreid, maar nergens talrijk in de onderzochte telgebieden. De aantallen per telgebied zijn vrijwel altijd klein, meestal nul tot drie territoria. Het hoogste aantal (zeven territoria) bevond zich, net als in 2013 en 2014, in 9609 Koemkolkweg N Oldebroek. In zowel 5791 Nekkeveld oost, 9303 Doornsteeg Holk, 9621 Stiftse Waard als 9734 Groote Lage Broek werden vijf territoria vastgesteld.

Slechtvalk

In 2015 was de soort niet aanwezig in de onderzochte telgebieden. In 2014 werd één territorium opgetekend van de Slechtvalk, namelijk in 20439 Zweekhorst Foxheuvel (niet onderzocht in 2015), waar een nest met jongen aanwezig was in een hoogspanningsmast.

Slobeend

In 17 van de 84 telgebieden werden in totaal 32 territoria van de Slobeend vastgesteld. Het voorkomen is grotendeels beperkt tot het buitendijkse rivierengebied en de Randmeerkust. Binnendijks worden

plaatselijk Slobeenden geteld, terwijl de soort op de zandgronden geheel afwezig is. Het hoogste aantal in één telgebied bedroeg vijf in 5772 Bontepoort-Bunschoterweg, gevolgd door 9679 Varikse Plaat (vier).

Soepgans

In 12 van de 84 telgebieden werden in totaal 44 territoria van de Soepgans vastgesteld. De meeste territoria (zeven) bevonden zich in 9105 Wolfswaard en 9607 Aersoltweerde.

Sperwer

Er werden in 2015, net als in 2013 en 2014, geen territoria van deze soort vastgesteld binnen de grenzen van de onderzochte telgebieden.

Tafeleend

Deze soort is een zeer schaarse broedvogel in de telgebieden van het weidevogelmeetnet. In 2015 werden geen territoriale Tafeleenden waargenomen in de onderzochte telgebieden. De soort broedt in Gelderland vooral in moerasgebieden.

Torenvalk

In vier van de 84 telgebieden werden in totaal vier territoria van deze soort vastgesteld. De soort leek te profiteren van de muizenrijke winter 2014/2015, want er werden in april opvallend veel exemplaren in de telgebieden waargenomen. Dit resulteerde echter niet in vestigingen in de onderzochte telgebieden. Net zoals in eerdere jaren werd geconstateerd zijn er weinig nestkasten aanwezig binnen de telgebied in het Gelderse Weidevogelmeetnet.

Tureluur

In 44 van de 84 telgebieden werden in totaal 241 territoria van de Tureluur vastgesteld. De verspreiding komt in grote lijnen overeen met de Grutto, echter de Tureluur is op de zandgronden aanmerkelijk schaarser. In de uiterwaarden is de Tureluur talrijker dan de Grutto. De grootste aantallen werden vastgesteld langs de Randmeerkust, met 30% van het totaal in 5771 Arkemheen Nekkeveld (20), 5772 Bontepoort-Bunschoterweg (23) en 5791 Nekkeveld oost (30). Elders zijn de aantallen van 14 territoria in 9303 Doornsteeg Holk, 9609 Koemkolkweg N Oldebroek en 12 in 9311 Ingense Waard Oost vermeldenswaard.

Veldleeuwerik

In 24 van de 84 telgebieden werden in totaal 77 territoria van de Veldleeuwerik vastgesteld. Het voorkomen is de laatste jaren erg lokaal en beperkt zich jaarlijks tot enkele percelen in veelal dezelfde telgebieden. De hoogste aantallen bevonden zich in 5772 Bontepoort-Bunschoterweg (13) en in 9108

Winssense Waarden (11). Opmerkelijk was de hervestiging met één territorium in 9684 Eldikse Veld O, in dit vanaf 1997 jaarlijks onderzochte telgebied was de Veldleeuwerik voor het laatst in 2005 aanwezig.

Visdief

Deze stern komt in de telgebieden binnen het weidevogelmeetnet vooral voor in vergraven situaties in de uiterwaarden, waarbij de aantallen van jaar tot jaar fluctueren. In 2015 werden geen territoria vastgesteld in de onderzochte telgebieden.

Watersnip

Deze kritische steltloper lijkt hard op weg om te verdwijnen uit de telgebieden van het Gelderse weidevogelmeetnet; alleen in 9690 Maurikse Waard werden, inmiddels bijna traditioneel, twee territoria vastgesteld. Op de zandgronden en in het binnendijkse rivierengebied komt de Watersnip nog maar incidenteel als broedvogel voor. Langs de Randmeerkust en in de uiterwaarden is het voorkomen tot 2015 regelmatig..

Wintertaling

Er werden in 2015 geen territoria van de Wintertaling vastgesteld in de onderzochte telgebieden.

Wulp

In 30 van de 84 telgebieden werden in totaal 49 territoria van de Wulp vastgesteld. Ruim 80% van de

territoria bevond zich op de zandgronden en in het binnendijkse rivierengebied. De Wulp komt nergens in grote aantallen voor; het maximum was vijf in 9712 Het Vlakke. Vier territoria bevonden zich in 9905 Dwarsweg Beltrum.

Zomertaling

In vijf van de 84 telgebieden werden in totaal vijf territoria van de Zomertaling vastgesteld. Daarmee blijft deze kwetsbare soort mager vertegenwoordigd binnen het meetnet. De territoria bevonden zich in 5791 Nekkeveld oost, 9639 Hoenwaard Strang, 9684 Eldikse Veld O, 9732 Erlecomse Waard en 9791 Tollewaard.

Zwarte Kraai

In 67 van de 84 telgebieden werden in totaal 171 territoria van de Zwarte Kraai vastgesteld. De soort komt wijd verspreid voor in alle regio's en ontbreekt vrijwel alleen binnen de grenzen van een telgebied als er geen geschikte nestbomen aanwezig zijn. Het hoogste aantal bedroeg zeven in 9506 Blaak Westeneng. De trend binnen het Gelderse Meetnet is onduidelijk.

Zwarte Stern

Het voorkomen van deze soort is in Gelderland vrijwel beperkt tot enkele kolonies langs de Waal en in de Gelderse Poort, daarbuiten is de Zwarte Stern zeer zeldzaam. In 2015 werden in de onderzochte telgebieden geen Zwarte Sterns vastgesteld.

4. Trends 1997-2015

In dit hoofdstuk wordt voor de 11 primaire weidevogelsoorten de index voor de periode 1997-2015 gegeven. Hierbij werd het aantal territoria in startjaar 1997 op 100 gesteld. Het jaar 2001 ontbreekt vanwege de omvangrijke uitbraak van Mond- en klauwzeer (MKZ) in dat jaar; het veldwerk kon toen niet op een gestandaardiseerde manier plaatsvinden doordat veel telgebieden niet toegankelijk waren. De indexen zijn berekend aan de hand van alle beschikbare telgegevens binnen het Gelderse weidevogelmeetnet.

In paragraaf 4.1. worden per soort de trends weergegeven voor alle telgebieden tezamen. Deze trends betreffen uitsluitend de telgebieden binnen het meetnet en niet de gehele provincie. Maar de trends zijn hoogstwaarschijnlijk wel representatief zijn voor het agrarische gebied in de gehele provincie.

Tabel 7. Trendgrafieken Gelderse weidevogelmeetnet 2015 per fysisch-geografische regio. Totaal: hele meetnet, LV: Laagveen, Binnen: binnendijks rivierengebied, Buiten: uiterwaarden, Zand: zandgronden Achterhoek & Gelderse Vallei.

Soort	Totaal	LV	Binnen	Buiten	Zand
Graspieper	x	x	x	x	
Grutto	x	x	x	x	x
Kievit	x	x	x	x	x
Kuifeend	x	x	x	x	
Scholekster	x	x	x	x	x
Slobeend	x	x	x	x	
Tureluur	x	x	x	x	
Veldleeuwerik	x	x	x	x	x
Watersnip					
Wulp	x		x	x	x
Zomertaling					

In paragraaf 4.2. worden per soort de trends weergegeven voor de telgebieden per fysisch-geografische regio. Daarbij komen alleen die primaire weidevogelsoorten aan bod waarvan genoeg gegevens beschikbaar zijn om een betrouwbare trendgrafiek te kunnen maken. Deze trends zijn binnen Gelderland hoogstwaarschijnlijk representatief voor de vier fysisch-geografische regio's waarin de telgebieden liggen. De telgebieden zijn verspreid neergelegd over de vier regio's, zowel in goede als minder goede gebieden voor weidevogels.

In tabel 7 is een overzicht opgenomen van de soorten waarvan in dit hoofdstuk een trendgrafiek is opgenomen. Het aantal territoria van Watersnip en Zomertaling was in 2015, net als in 2014, te gering om een trend te kunnen berekenen. Beide soorten zijn vanaf 1997 landelijk in aantal afgenomen, waarbij de Zomertaling de laatste 10 jaar sterk afneemt.

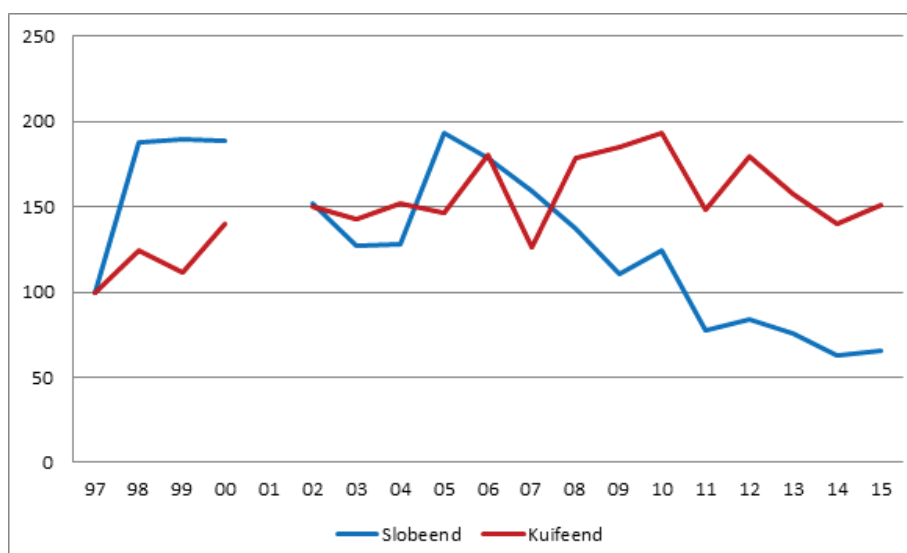
4.1. Provinciale indexen per soort

In deze paragraaf worden de belangrijkste populatieontwikkelingen voor de primaire weidevogels geschetst voor het gehele meetnet. Daarbij zijn vergelijkbare soorten in de grafieken samengenomen.

Het jaar 2001 ontbreekt in de grafieken vanwege de MKZ-crisis. Er is voor gekozen geen berekening van de trend in dat jaar te maken, omdat basisinformatie uit geheel Nederland ontbreekt.

Van de drie eendensoorten zijn van Zomertaling wederom onvoldoende gegevens beschikbaar voor het berekenen van een index over het Gelderse weidevo-

Figuur 4.1.1. Indexen van Slobeend en Kuifeend binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.





Figuur 4.1.2. Indexen van Scholekster en Kievit binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.

gelmeetnet. Slopend neemt sinds 2005 in aantal af. In 2015 zette deze daling echter niet verder door. Kuifeend neemt daarentegen vanaf het begin van de tellingen langzaam toe; vanaf 2002 schommelen de aantallen en lijkt er sprake van stabilisatie. Voor beide soorten loopt de trend parallel aan de landelijke trend (zie trendgrafieken op <http://www.sovon.nl/nl/content/soorten>).

Beide 'akkersteltlopers' in het meetnet leken tot 2005 redelijk stabiel, maar laten vanaf 2005-2007 een gestage afname zien. Na 2012 lijkt de index van de Kievit te stabiliseren, met in 2015 zelfs een lichte toename. In hoeverre deze wordt veroorzaakt door gunstige omstandigheden in enkele telgebieden waar de soort talrijk voorkomt, zoals in 2015 in telgebieden in Arkemheen werd gemeld, zal de toekomst uitwijzen.

De Scholekster blijft gestaag afnemen, waarbij de index in 2015 het laagste was sinds 1997.

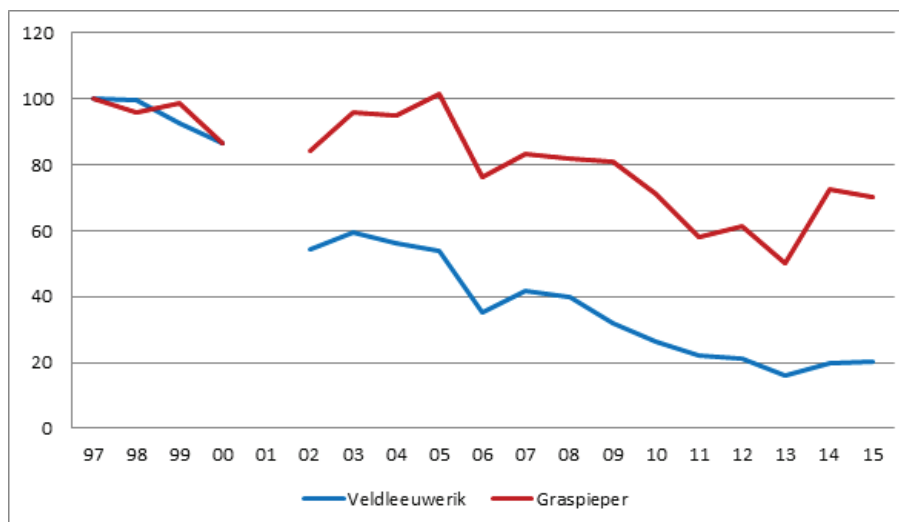
Van de Watersnip zijn onvoldoende gegevens beschikbaar uit 2015 voor het berekenen van een index. De overige drie 'graslandsteltlopers' laten een wisselend beeld zien. De Grutto neemt vanaf het begin in aantal af, waarbij 2015 wel iets beter uit de bus kwam dan 2014. In hoeverre dit ligt aan gunstige omstandigheden in enkele telgebieden met hoge aantallen zal in de toekomst moeten blijken (zie ook Kievit). Tureluur laat vanaf 2005 een afname zien. De stijging in 2014 wees op een goed jaar voor de soort, maar de index in 2015 lag weer lager. De Wulp lijkt nog steeds stabiel. De trend vertoont vanaf 2006 flinke jaarlijkse schommelingen. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de grote territoria van de soort. Hierdoor zijn de aantallen Wulpen per telgebied laag, waarbij het aan- of afwezig zijn van een territorium in een telgebied in sommige gevallen een kwestie van toeval is.

Beide zangvogels laten vanaf het begin een afname zien. Deze afname is ongetwijfeld al voor 1997 in-



Figuur 4.1.3. Indexen van Grutto, Tureluur en Wulp binnen het Gelderse in totaal over 1997-2015.

Figuur 4.1.4. Indexen van Veldleeuwerik en Graspieper binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.

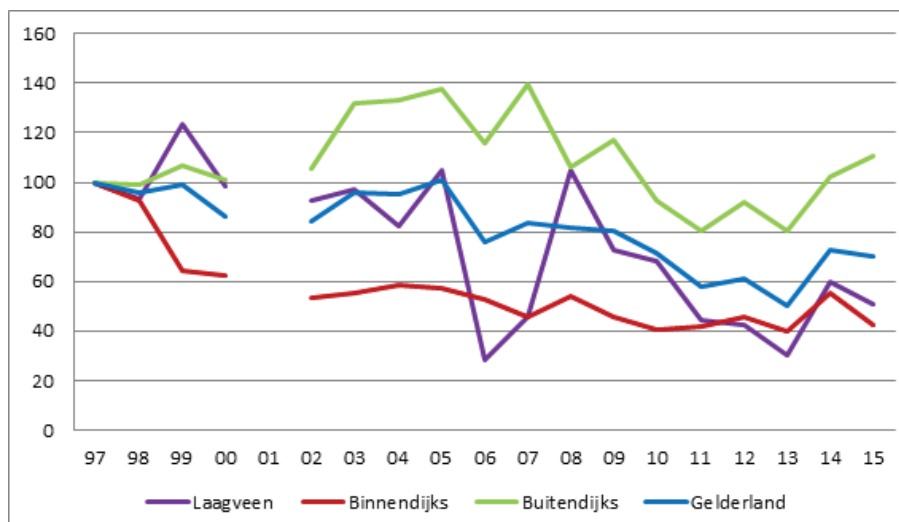


gezet. Veldleeuwerik volgt de landelijke trend en is in het meetnet ten opzichte van 1997 met ruim 80% afgenomen. Het dieptepunt werd bereikt in 2013, in 2014 en 2015 lag de index iets hoger. Het is afwachten of deze stabilisatie doorzet, ook landelijk lijkt de afname (tijdelijk) minder sterk.

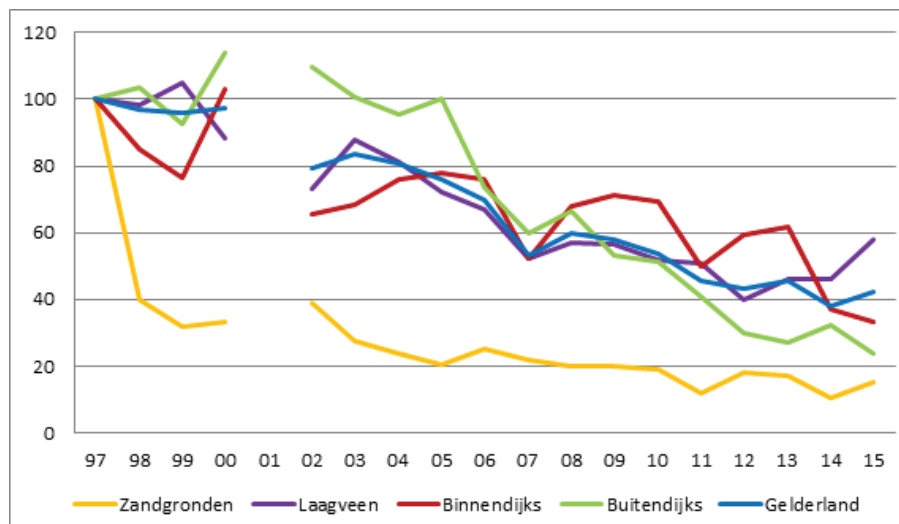
Graspieper is tot 2005 redelijk stabiel en neemt daarna af. Zowel 2014 als 2015 lijken gunstige jaren voor de soort te zijn geweest.

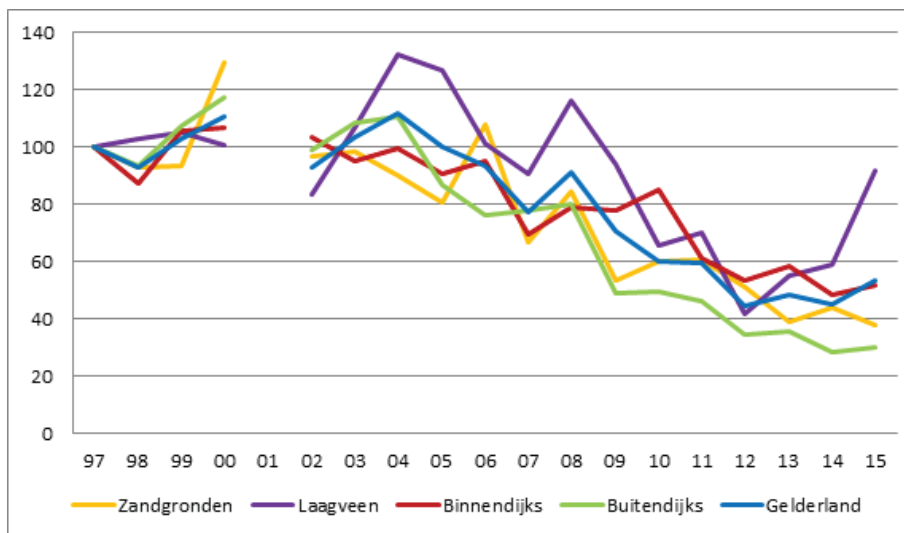
4.2. Trends per soort per fysisch geografische regio

Figuur 4.2.1. Index van Graspieper per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.



Figuur 4.2.2. Index van Grutto per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.





Figuur 4.2.3. Index van Kievit per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.

In deze paragraaf worden de belangrijkste populatieontwikkelingen voor de primaire weidevogels geschetst per fysisch geografische regio. Alleen soorten waarvoor voldoende gegevens beschikbaar zijn voor het berekenen van een index worden – in alfabetische volgorde – weergegeven.

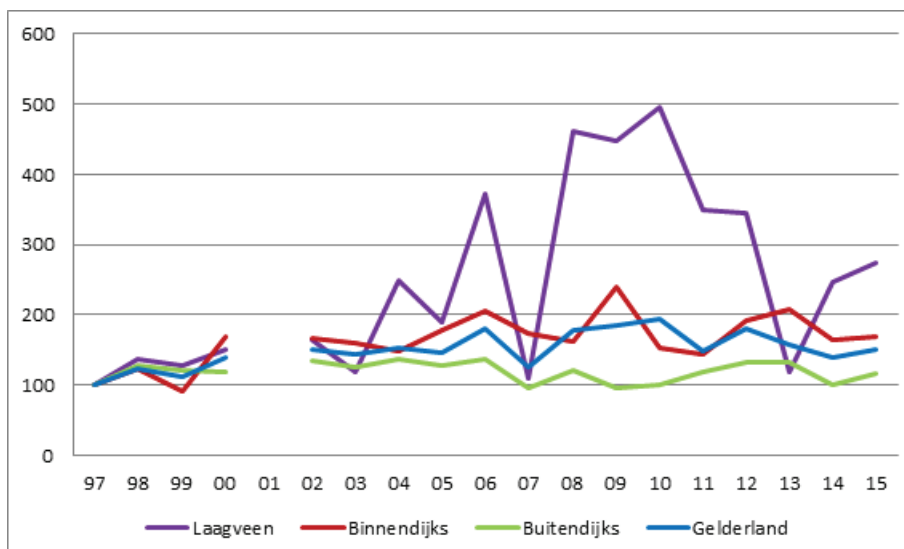
De Graspieper laat in twee fysisch-geografische regio's een afname zien. De trend op laagveen en binnendijks loopt daarbij opmerkelijk parallel met de provinciale index. Deze ontwikkeling loopt gelijk met de landelijke trend.

De aantallen buitendijks zijn vanaf 1997 stabiel; vooral in extensief beheerde uiterwaarden en begraasde natuurontwikkelingsgebieden doet de Graspieper het goed.

De Grutto is binnen het Gelderse weidevogelmeetnet sinds 1997 sterk afgenomen. In de fysisch-geografische regio Laagveen, die voor deze soort de grootste aantallen territoria bevat, lijkt de Grutto de

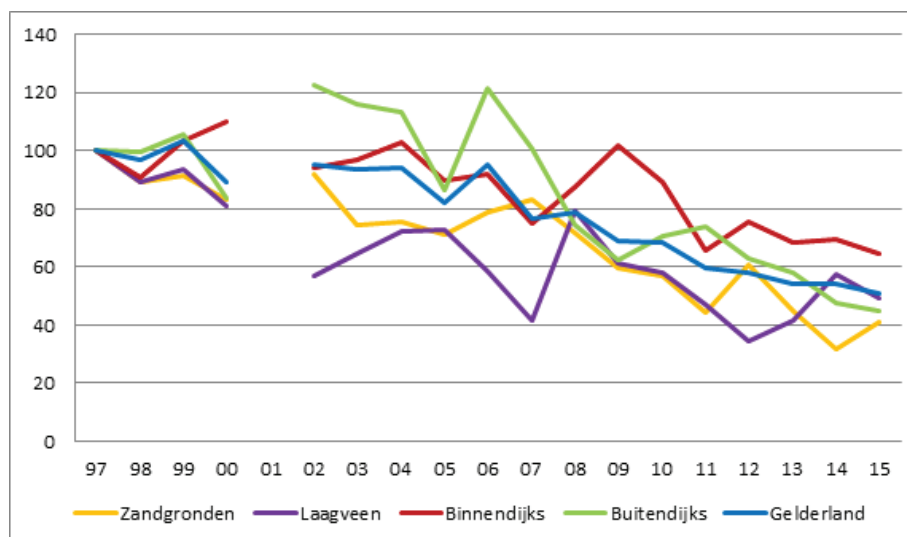
laatste jaren niet verder af te nemen. Met een opmerkelijke toename in 2015, na stabilisatie in 2014. Beheermaatregelen gericht op weidevogels lijken hier op z'n minst lokaal succes te hebben. Zowel binnendijks als buitendijks werd in 2015 te laagste index sinds 1997 bereikt, vooral de afname in de uiterwaarden gaat onverminderd door. Tussen 2007 en 2013 leek de trend in de binnendijkse gebieden zich te stabiliseren. De afname in 2014 en 2015 kwam dan ook als een verrassing, maar vond verspreid in vrijwel alle telgebieden plaats. Op de zandgronden is de Grutto zijn de aantallen in 2015 erg laag, maar nam de soort ten opzichte van 2014 niet verder af.

De talrijkste broedvogel binnen het Gelderse meetnet – de Kievit – laat in de fysisch-geografische regio laagveen een opmerkelijk beeld zien. Vanaf 2012 neemt de index toe en liep in 2015 in de richting van het startjaar 1997. Beheermaatregelen gericht op weidevogels lijken hier op z'n minst lokaal succes te



Figuur 4.2.4. Index van Kuifeend per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.

Figuur 4.2.5. Index van Scholekster per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.



hebben, waarbij gemeld werd dat de omstandigheden in enkele telgebieden in 2015 zeer goed waren (hoge waterstand, plas-dras percelen).

In de fysisch-geografische regio's binnendijks en buitendijks nam de Kievit ten opzichte van 2014 niet verder af. Op de zandgronden werd de laagste index sinds 1997 bereikt.

Hoewel een afname vanaf 1997 in Gelderland evident is lijkt er vanaf 2012 sprake van enige stabilisatie.

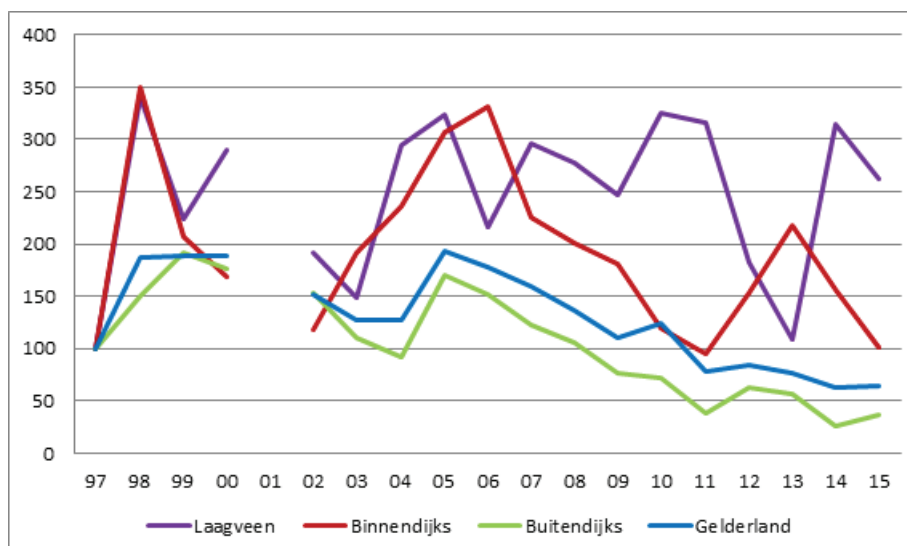
De Gelderse trend van Kuifeend is positief, met een stabiele trend in de fysisch-geografische regio buitendijks. De regio laagveen blijft grote uitschieters vertonen, de algehele trend is echter positief.

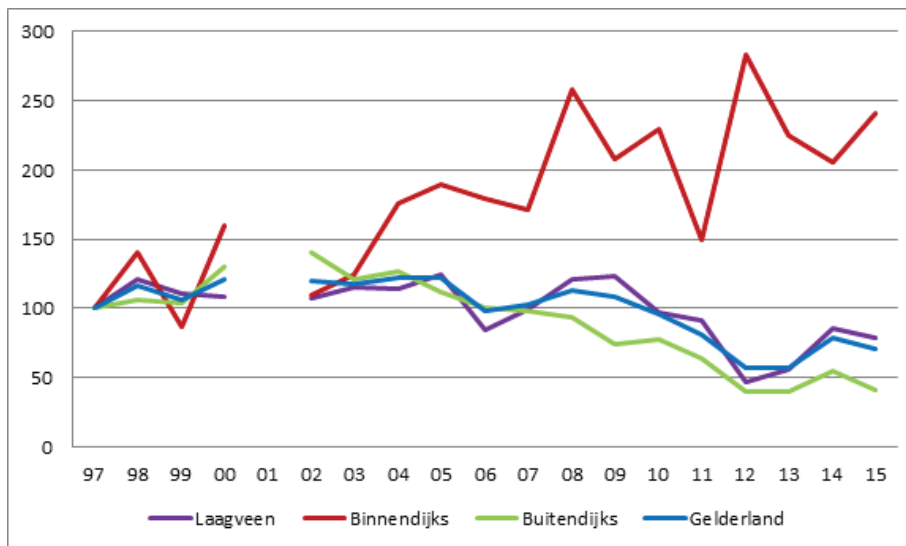
De Scholekster vertoont binnen het Gelderse weidevogelmeetnet vanaf 1997 een langzame, maar gestage afname. In 2015 werd de laagste index vanaf 1997 bereikt.

Per fysisch-geografische regio is het beeld de laatste jaren verschillend. Op de zandgronden nam de Scholekster voor het eerst sinds 1997 niet verder af. Buitendijks en binnendijks werd de laagste index sinds 1997 bereikt. Net als bij de Kievit nemen aantallen in de regio laagveen vanaf 2012 toe. Een mogelijke verklaring voor deze toename is het weidevogelbeheer in polder Arkemheen, maar een toename van de hoeveelheid en oppervlakte maïspancelen in deze regio zou hier ook debet aan kunnen zijn.

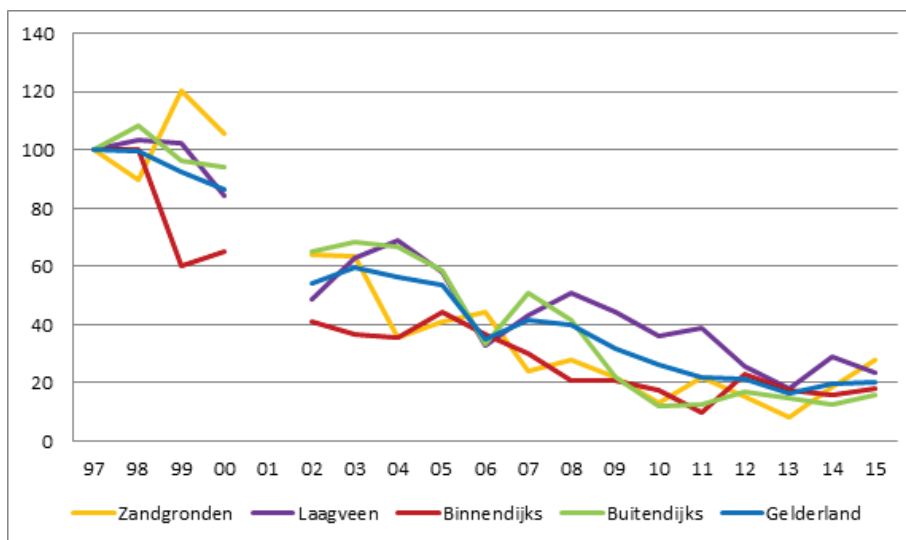
De Slobeend laat binnen het Gelderse weidevogelmeetnet de jaatste jaren een afname zien, met name in de buitendijkse gebieden. In 2014 en 2015 lijkt de afname iets af te vlakken. In de fysisch-geografische regio's Laagveen en – in mindere mate – Binnendijks lijkt sprake van een stabiele of licht stijgende trend, maar prominente pieken en dalen bemoeilijken de interpretatie.

Figuur 4.2.6. Index van Slobeend per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.

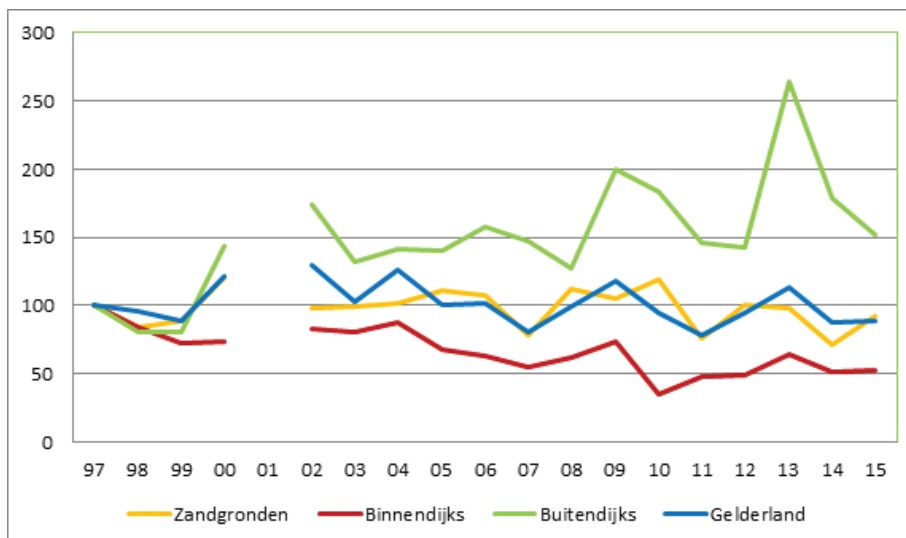




Figuur 4.2.7. Index van Tureluur per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.



Figuur 4.2.8. Index van Veldleeuwerik per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.



Figuur 4.2.9. Index van Wulp per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in totaal over 1997-2015.

De Tureluur is vrijwel afwezig op de zandgronden, maar in de andere fysisch-geografische regio's is de soort goed vertegenwoordigd. Vanaf 2008 tot 2012 vertoont de soort een afname. De trend buitendijks en in de regio laagveen loopt opmerkelijk gelijk met de trend in het hele Gelderse Weidevogelmeetnet.

De Tureluur is buitendijks vanaf de eeuwwisseling sterk achteruit gegaan, waarschijnlijk door het omzetten van agrarische percelen in de uiterwaarden tot natuur. Binnendijks is de trend vanaf 1997 juist positief, met de nodige fluctuaties. Plaatselijk heeft de aanleg van brede natuurvriendelijke (slik)oevers

vermoedelijk een positief effect op de oppervlakte geschikt foerageerhabitat. Dit zal zeker het geval zijn in gebieden waar al een goede populatie weidevogels aanwezig is.

De Gelderse trend van de Veldleeuwerik is – net als de landelijke trend – sterk negatief. Deze afname loopt in alle fysisch-geografische regio's redelijk gelijk. In navolging op 2014 nam ook in 2015 het aantal iets toe. In alle fysische-geografische regio's behalve laagveen was de index hoger dan het voor-

gaande jaar. Opmerkelijk genoeg nam de index op de zandgronden voor het tweede jaar op rij toe, na het dieptepunt in 2013.

De Wulp is in drie fysisch geografische regio's vertegenwoordigd. In de laagveengebieden langs de Randmeerkust is de soort schaars. De Gelderse trend is, net als de trend op de zandgronden, stabiel. Buitendijks neemt de Wulp toe. De trend in het binnendijkse gebied is licht negatief.

Literatuur

- BEINTEMA A.J., MOEDT O. & ELLINGER D. 1995. Ecologische Atlas van de Nederlandse weidevogels. Schuyt & Co, Haarlem.
- VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (red.) 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.
- DE BOER V. & SLATERUS R. 2012. Weidevogels binnen het provinciale meetnet in Gelderland in 2012. Sovon-rapport 2012/48. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. & SLATERUS R. 2013. Weidevogels binnen het provinciale meetnet in Gelderland in 2013. Sovon-rapport 2013/39. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN DIJK A.J. & BOELE A. 2011. Handleiding Sovon Broedvogelonderzoek. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- ENS B.J., AARTS B., HALLMANN C., OOSTERBEEK K., SIERDSEMA H., SLATERUS R., TROOST G., VAN TURNHOUT C., WIERSMA P., NIENHUIS J. & VAN WINDEN E. 2011. Scholeksters in de knel. Sovon-onderzoeksrapport 2011/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- MAJOOR F., DE BOER V. & VAN DIERMEN J. 2008. Broedvogels in de Gelderse Poort in 2007. Trends vanaf 1990 en recente ontwikkeling 2002-2007. Sovon-inventarisatierapport 2008/03. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
-

Bijlagen

Bijlage 1. Onderzochte soorten

Soort	Euring	Soort	Euring
Bergeend	1730	Kwartelkoning	4210
Bontbekplevier	4700	Nijlgans	1700
Boomvalk	3100	Oeverzwaluw	9810
Brandgans	1670	Paapje	11370
Bruine Kiekendief	2600	Patrijs	3670
Buizerd	2870	Roek	15630
Ekster	15490	Roodborsttapuit	11390
Engelse Kwikstaart	10172	Scholekster*	4500
Gele Kwikstaart	10171	Slobeend*	1940
Graspieper*	10110	Soepgans	30130
Grauwe Gans	1610	Sperwer	2690
Grauwe Gors	18820	Tafeleend	1980
Grote Canadese Gans	1661	Torenvalk	3040
Grutto*	5320	Tureluur*	5460
Havik	2670	Veldleeuwerik*	9760
Kemphaan*	5170	Visdief	6150
Kievit*	4930	Watersnip*	5190
Kleine Plevier	4690	Wintertaling	1840
Kluut	4560	Wulp*	5410
Knobbelzwaan	1520	Zomertaling*	1910
Krakeend	1820	Zwarte Kraai	15671
Kuifeend*	2030	Zwarte Stern	6270
Kwartel	3700		

*primaire weidevogel (Beintema et al 1995).

Euring: wetenschappelijke soortcodering

Bijlage 2. Soortkaarten primaire weidevogels en Gele kwikstaart in 2015 per fysisch geografische regio

Onderscheiden deelgebieden	Pagina
Achterhoek	23-31
Arkemheen	32-41
Betuwe-oost	42-52
Betuwe-west	53-63
Emst e.o.	64-70
Gelderse Vallei	71-72
IJssel-zuid	73-81
Noord-Veluwe	82-92

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Petra Verburg (petra.verburg@sovon.nl)

Bijlage 3. Telgebiednummers en -namen onderzocht in 2015.

Telgebied nr	Telgebiednaam	Fysisch-geografische regio	Frequentie
5771	Arkemheen Nekkeveld	Laagveen (Randmeerkust)	Driejaarlijks
5772	Bontepoort-Bunschoterweg	Laagveen (Randmeerkust)	Driejaarlijks
5791	Nekkeveld oost	Laagveen (Randmeerkust)	Jaarlijks
9303	Doornsteeg Holk	Laagveen (Randmeerkust)	Jaarlijks
9595	't Goor Elburg	Laagveen (Randmeerkust)	Jaarlijks
9609	Koemkolkweg N Oldebroek	Laagveen (Randmeerkust)	Jaarlijks
9610	Polweg Oldebroek	Laagveen (Randmeerkust)	Driejaarlijks
9769	Dasselaar	Laagveen (Randmeerkust)	Jaarlijks
9783	Polder Hattem west	Laagveen (Randmeerkust)	Driejaarlijks
9785	Kleine Woldweg Oldebroek	Laagveen (Randmeerkust)	Jaarlijks
9800	Waterlandspolder	Laagveen (Randmeerkust)	Jaarlijks
20448	Eektermerk	Laagveen (Randmeerkust)	Jaarlijks
20450	Elburg Vrijheid	Laagveen (Randmeerkust)	Driejaarlijks
2025	Meilanden Homoet	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
8432	Liesbroek	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9240	Middelwetering	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9265	Alem Noord	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9326	De Vliert	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9341	Aventuur	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9601	Voorbroek N	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9604	Wapenveldsche Broek N	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9614	Leuvensche Veld	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9616	Alem Zuid	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9618	Doornwaard Bern	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9625	Circul W	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9629	Veenkampen N	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9644	Wapenveldsche Broek Z	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9650	Lage Veldslagen N	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9651	Lage Veldslagen Z	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9661	Voorbroek Z	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9682	Ommerense Veld W	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9683	Ommerense Veld O	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9684	Eldikse Veld O	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9685	Eldikse Veld W	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9720	Beesde Lage Veld W	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9721	Rijswijkse Veld	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9733	Bruchems Broek	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9734	Groote Lage Broek	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9741	Achter de Vameren	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9745	Broekgraaf	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9747	Veenkampen Z	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9748	Slagsteeg	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9767	Slimwei	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9774	Leeuwense Veld W	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9775	Leeuwense Veld O	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9777	Vretstrooi	Rivieren binnendijks	Driejaarlijks
9789	Beesde Lage Veld O	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
96142	Uitbreiding Leuvensche Veld	Rivieren binnendijks	Jaarlijks
9104	Klaverwaard	Rivieren buitendijks	Driejaarlijks
9105	Wolfswaard	Rivieren buitendijks	Driejaarlijks
9108	Wingssense waarden	Rivieren buitendijks	Driejaarlijks
9183	Hiensche Waard W	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9245	Breemwaard	Rivieren buitendijks	Jaarlijks

Telgebied nr	Telgebiednaam	Fysisch-geografische regio	Frequentie
9268	Heerewarden-St. Andries	Rivieren buitendijks	Driejaarlijks
9311	Ingense Waard Oost	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9606	Hattermer Waarden	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9607	Aersoltweerde	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9617	Hurwenense Waard ZO	Rivieren buitendijks	Driejaarlijks
9621	Stiftse Waard	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9635	Ambtswaard Bemmelen	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9639	Hoenaard Strang	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9657	Hurwenense Waard NO	Rivieren buitendijks	Driejaarlijks
9679	Varikse Plaat	Rivieren buitendijks	Driejaarlijks
9690	Maurikse Waard	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9732	Erlecomse Waard	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9738	Gamerensche Waard	Rivieren buitendijks	Driejaarlijks
9791	Tollewaard	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9801	Huissense Waard N	Rivieren buitendijks	Jaarlijks
9910	Ochtense Buitenpolder O	Rivieren buitendijks	Driejaarlijks
9451	Deldener Broek	Zandgronden	Driejaarlijks
9506	Blaak Westeneng	Zandgronden	Driejaarlijks
9513	Berkel Apedijk	Zandgronden	Jaarlijks
9573	Berkel Havelandweg	Zandgronden	Jaarlijks
9706	Larensche Broek N	Zandgronden	Driejaarlijks
9707	Larensche Broek Z	Zandgronden	Driejaarlijks
9708	Ampsenche Broek	Zandgronden	Jaarlijks
9711	Mellinkmaat	Zandgronden	Jaarlijks
9712	Het Vlakke	Zandgronden	Jaarlijks
9714	Betrumse Veld Z	Zandgronden	Jaarlijks
9715	Beltrumse Veld O	Zandgronden	Driejaarlijks
9717	Lintveldse Broek	Zandgronden	Driejaarlijks
9762	Zwetselaarsche Veld	Zandgronden	Jaarlijks
9763	Moorsterbeek	Zandgronden	Jaarlijks
9804	Everwenninkhoek	Zandgronden	Driejaarlijks
9905	Dwarsweg Beltrum	Zandgronden	Jaarlijks

*In deze tabel staan 85 telgebieden vermeld, terwijl binnen het meetnet 84 telgebieden geteld worden. Het telgebied 96142 Uitbreiding Leuvensche Veld telt samen met 9614 Leuvensche Veld als 1.



In opdracht van:

provincie
GELDERLAND

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

